
Fugl Fønix

Et skuespil af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Fugl Fønix	4
Metadata om værket	4
Titel	6
1. Akt: I.	6
2. Akt: II.	15
3. Akt: III.	22

Fugl Fønix

Kilde Munk, Kaj. 1939. *Fugl Fønix*, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck

Indledning

Ifølge Niels Nøjgaard blev skuespillet skrevet omkring begyndelsen af maj 1926. Det er direkte modelleret over fredsforhandlingerne i Versailles (juni 1919) efter afslutningen på 1. Verdenskrig ved våbenstilstanden 11. november 1918. Det kan derfor opfattes som et 'nøgle-skuespil', hvor stykkets lande og figurer – til en vis grad – forstås som de dengang implicerede:

- 'Atlantis' kan overordnet opfattes som Europa eller – rettere – som den vestlige verden.
- 'Donland' kan ses som England ('Sperazio' = premierminister David Lloyd George, 1863-1945).
- 'Rubesien' som Frankrig ('Marchanel' = regeringsleder Georges Clemenceau med tilnavnet 'Tigere', 1841-1929).
- 'Novalien' som USA ('Allan' = præsident Thomas Woodrow Wilson, 1856-1924).
- 'Søjterig' som Tyskland ('Kejser Maximil' = dels den tyske politiker og rigskansler i oktober-november 1918, Prins Maximilian af Baden, 1867-1929, dels Kejser Wilhelm II., 1859-1941, som abdicerede november 1918 og derefter levede i eksil i Holland).

Skuespillet handler om præsident Allans idealistiske kamp for at lave en fredsplan, der grundlægges på Det nye Testamente og bygger på tilgivelse og menneskeret frem for had og hævn. Allan står dog isoleret over for de andre delegerede og må til sidst bøje sig for overmagten og underskrive traktaten, hvilket han dog – i bogstavelig forstand – ikke kan leve med: han dør nemlig af et hjerteslag. Handlingsgangens slutmotiv med folkets hyldest på en balkon kan ses andre steder i Munks dramatik bl.a. *I Brændingen* (1926) og *Sejren* (1936).

Genremæssigt tilhører *Fugl Fønix* kategorien "politiske skuespil", som de nært beslægtede ungdomsdramaer *Willi Kuhn i Donland* (1920/1921) og den forkortede udgave heraf *Operationen* (trykt 1942). Alle disse skuespil er kendetegnet ved en ironisk undertone, som kommer til udtryk gennem vittige indslag, ordspil, m.m.

Med visse forbehold kan en anden lighed ses i forhold til *Før Cannae* (1943), hvor 'Hannibal' (jf. 'Marchanel') er på krigens side mens 'Fabius Maximus' (jf. 'Allan') søger en fredsløsning.

Fugl Fønix

1

PERSONERNE:

MARCHANEL, Rubesiens² Premierminister

ALLAN, Novaliens Præsident

SPERAZIO, Donlands Kansler

MAXIMIL, Søjterigs Kejser

HOTELLETS DIREKTØR

EN LÆGE

JOURNALISTER

150 000 MENNESKER

Det foregaar paa Hotellet Atlantispalæet, i dets store Arbejdssal: Væggen ligefor dækkes fuldstændig af et mægtigt Atlantiskort³, Væggen til venstre har en Dør, der fører ud til en Altan, Væggen til højre Indgangsdøren, er ellers dækket af Reoler, Manuskripter etc.

Tiden er et Par Aarhundreder, inden Atlantis naaede sin højeste Kulturudfoldelse og forsvandt i Havet. Eller ogsaa er den om nogle Aartusinder, naar Atlantis atter er dukket op af Havet og vidt fremme igen.

1. Akt: I.

Hotellets Direktør er i Færd med at forsøge at drive en Snes til alt udseende Herrer ud.

- (1) DIREKTØREN: Mine Herrer, maa jeg anmode Dem — mine Herrer Journalister — mine Herrer Redaktører — jeg tillader mig ærbødigst — jeg tillader mig paa det bestemteste — Kl. er paa Slaget — De maa forsvinde, De *maa* forsvinde — jeg forsikrer Dem, De har set alt — denne Vej, mine Herrer, denne Vej!
- (2) EN JOURNALIST: Er der nogen bestemt Stol forbeholdt den novaliske Præsident?
- (3) EN ANDEN: Den danske Kansler har visst ikke godt af Lyset i Ansigtet.
- (4) EN TREDIE: Spytbakkepladsen er i hvert Fald sikker paa sin Mand.

¹*Fugl Fønix*: Fønix er en fabelfugl, stor og med fjer af guld og purpur. Der findes kun én Fønix, som lever meget længe, og når den dør, sker det i flammer, hvorefter den fornyet genopstår af asken. [ODS]

²*Rubesiens*: De opdigtede landenavne "Rubesien" og "Donland" bruger Munk også i skuespillene "Willi Kuhn i Donland" og "Operationen".

³*Atlantiskort*: Efter Atlantis, det legendariske eventyrrige, der er beskrevet i Platons dialoger "Timaios" og "Kritias". Atlantis skildres som en stor ø, der 9000 år tidligere havde behersket Europa og Afrika helt frem til Grækenland. Øen lå i oceanet ud for Herakles' Støtter (Gibraltar). Atlantis blev styret af et timandsråd under forsæde af titanen Atlas, men landets gode love og moral fordærvedes af rigdom og velfærd, og i et forsøg på at erobre Hellas blev atlanterne slået af athenerne. Som straf for deres overmod lod Zeus øen forsvinde i havet i et gigantisk jordskælv fulgt af et vulkanudbrud og en flodbølge. [DSD & BOE]

- (5) DIREKTØREN: Mine Herrer af Pressen, jeg svarer absolut ikke paa nogensomhelst Indiskretioner — Hr. Buchado, vil De ikke gøre mig den Villighed at gaa først — og alle de andre — ogsaa være venlige at gaa først — saadan — saaledes — saa! (*Det er efterhaanden lykkedes at faa dem trængt ud. Direktøren lukker egenhændig et Vindue op.*) Pyhha! Pyh! (*Knipser egenhændig et Støvgran bort fra et Blækhuis og vifter egenhændig Ansigtet med venstre Haand.*)
- (6) EN HERRE: (*kigger ind*) Direktøren? — ikke?
- (7) DIREKTØREN: Vil De forsvinde! Her har været Journalister nok! Vil De øjeblikkelig forsvinde!
- (8) HERREN: Ikke godvillig, Hr. Direktør.
- (9) DIREKTØREN: Jesus Maria! — Hr. Præsident — Hr. Præsident Allan — jeg beder Hundrede Tusinde Gange — — —
- (10) ALLAN: Lad det ikke forskrække Dem. Vi har jo aldrig set hinanden før.
- (11) DIREKTØREN: Set Dem! Det var min simple Pligt at kende Hr. Præsidenten om saa blot paa Stemmen. Alle Landets Aviser — alle Landes Aviser — vi faar dem jo her paa Hotellet — har i de sidste Maaneder bragt Deres Billede hver Dag — mange Gange — paa hver eneste Side — —
- (12) ALLAN: Ja ja, det er nu ikke nemt at kende mig paa Stemmen efter et Billede.
- (13) DIREKTØREN: Min højtærede Hr. Præsident misforstaar mig. Eller om Forladelse, det er naturligvis mig, der udtrykker mig, saa Hr. Præsidenten ikke kan andet end undgaa at misforstaa mig. Og saa denne Smerte og Skam, at jeg ikke fik modtaget Hr. Præsidenten i Døren, aah, det piner mig — —
- (14) ALLAN: Det er min Fejl. Jeg kom herved 10 Minutter for tidlig. Men jeg længes efter at komme i Gang med dette Arbejde — jeg kan næsten sige: som en Brudgom efter sin Brud.
- (15) DIREKTØREN: Hr. Præsidenten beskuer Landkortet — ja, det er min ringe Ide: jeg har ladet Grænserne fastgøre med Sugeskiver, saa de er lette at flytte. — Og hele Etablissementet her, som er et af de ganske faa, der ikke led Molest⁴ under Søjternes Bombardement af Byen, har jeg ladet — — —
- (16) ALLAN: Ja, mange Tak. Nu takker jeg Dem, Hr. Direktør, for alle Deres elskværdige Oplysninger. Jeg vilde gerne være ene et Øjeblik.
- (17) DIREKTØREN: Hr. Præsidenten skulde ikke ønske at forestilles for det højere Kontorpersonale i Salene nedenunder?
- (18) ALLAN: Aah, jeg ved ikke: nu. Jo, Tak, hvis De synes det.
- (19) DIREKTØREN: Det er mig en — stratosfærisk⁵ Ære. Denne Vej, om De behager, min ophøjede Hr. Præsident. (*De ud. Et Ur begynder at slaa 10.*)

⁴Molest: Latinsk ord for men (i betydningen "skade"), overlast. [ODS]

⁵stratosfærisk: Græsk ord ("stratum" - lag og "sphaîra" - kugle) for særlig del af atmosfæren (ca. 7-50 km oppe), der overlejrer troposfæren nærmest jorden. Ordet bruges her i betydningen "aldeles overvældende". [DSD]

- (20) MARCHANEL: (*ind*) Orrch hro hro. Orrch hro. (*Staar lidt og ser sig om. Finder Spytbakken.*) Ptøj. (*Ser sig atter om. Gaar hen og lukker Vinduet. Ser sig atter om, bliver en Flig paa Bordtæppet var⁶, nærmer sig mistroisk, slaar Tæppet til Side. En Mand kravler frem.*)
- (21) MANDEN: Undskyld, Hr. Premierminister, jeg beklager meget — —
- (22) MARCHANEL: Er De fra Gazette⁷?
- (23) MANDEN: Nej, Hr. Marchanel, jeg er fra — et andet Blad! Har De truffet den novaliske Præsident til Morgen?
- (24) MARCHANEL: De vil behage.
- 8
- (25) JOURNALISTEN: Venter De, at Forhandlingerne vil gaa glat, eller kan der tænkes at opstaa Gnidninger?
- (26) MARCHANEL: De vil behage.
- (27) JOURNALISTEN: Kan der blive Tale om at tage Nætterne til Hjælp, hvis Dagene ikke slaar til?
- (28) MARCHANEL: Orrchhro hro. De vil behage.
- (29) JOURNALISTEN: Det forekommer mig — Deres Hoste er da ikke værre end sædvanlig, Hr. Premierminister?
- (30) MARCHANEL: De vil behage.
- (31) JOURNALISTEN: Hvordan ser De i det hele paa Situationen i Dag?
- (32) MARCHANEL: Min Herre.
- (33) JOURNALISTEN: Saa beder jeg igen høfligst om Forladelse. De undskylder min Kluntethed. Paa Gensyn. (*Ud.*)
- (34) MARCHANEL: Orrch hro hro ptøj. (*Sætter sig med Uret i Haanden.*)
- (35) SPERAZIO: (*ilfærdigt ind*) Morn, Morn, Premierminister. Jeg kommer da ikke for tidligt, som Drengen spurgte, da han blev født en Maaned efter Brylluppet.
- (36) MARCHANEL: For sent.
- (37) SPERAZIO: Au. Jeg skammer mig. Om Forladelse. Be. Be. — Men det var en af disse her Arbejdskonflikter, Deputationer hjemmefra — denne Gang var det Havnearbejderne: mer Fritid, mer Løn. Og Arbejdsgiverne: mindre Fritid, mindre Løn. Og jeg: kære Venner, læg en Skilling paa om Ugen og træk en Sjettedel fra om Dagen, spis et Kvarter længer til Middag og hold op med at gaa paa Das i Arbejdstiden. Det tog mig 3 Timer og en bedre Frokost. Ork, naar bare man gaar ind paa alt, hvad Folk siger, kan man faa Folk til at gaa ind paa alt.

⁶*bliver...var*: "Var" betyder i sammenhæng med "blive" at blive opmærksom på noget hidtil skjult, ubemærket eller ukendt, at bemærke, opdage eller specielt at få øje på noget. [ODS]

⁷*Gazette*: Betegner her en bestemt avis.

⁸*De vil behage*: Formulering, som i denne sammenhæng sandsynligvis betyder: "Vil de være så venlig (at gå)".

- (38) MARCHANEL: Orrch hro hro ptøj.
- (39) SPERAZIO: Sikke ellers en Modtagelse, den gamle Verden gav Novaleren i Aftes! Har De nogensinde oplevet noget mere storstilet, hva?
- (40) MARCHANEL: Ja!
- (41) SPERAZIO: Saa? hvornaar da?
- (42) MARCHANEL: En tre fire Aar før Krigen.
- (43) SPERAZIO: Saa? Her i Craybor? Hva?
- (44) MARCHANEL: Ja.
- (45) SPERAZIO: Saa? af hvem da for Pokker?
- (46) MARCHANEL: Af Kaplan⁹.
- (47) SPERAZIO: Kaplan? Hvem i Alverden er det?
- (48) MARCHANEL: En novalisk Filmsskuespiller i det komiske Fag.
- (49) SPERAZIO: Aah ham! Han er jo ganske glemmt nu.
- (50) MARCHANEL: Netop.
- (51) SPERAZIO: Naa naa! Ogsaa De fik dog sagt en Del kønne og stemningsfulde Ord til ham i Aftes under Festen.
- (52) MARCHANEL: En Gæst byder man velkommen med Velkomstord.
- (53) SPERAZIO: Til Samkvemsbord hører ikke Ukvemsord. Dem gemmer vi til siden. Hys, der har vi ham.
- (54) ALLAN: (*ind. Et Øjeblik staar han, blændet af Solen; saa løber han frem mod de to med udbredte Arme, mens Musklerne i hans Ansigt dirrer*) Mine Herrer! mine — tillad mig: mine Venner!
- (55) SPERAZIO: Kære Præsident Allan!
- (56) MARCHANEL: Hr. Præsident!
- (57) ALLAN: Tilgiv mig! det er ikke mandigt; men — men det er Øjeblikket, dets historiske Betydning. Se Solen, dens Straaler falder hen over Landkortet, og vore Hjerter skælver ved dette Varsel. Disse 5 lange Krigsaar, hvordan holdt De Dem ud? Bare de halvandet Aar, Novalien var med, har tyndslidt mine Nerver, og saa var jeg endda saa langt fjernere fra Rædslerne end De.
- (58) SPERAZIO: Det er jo sommetider knap saa slemt at leve med midt i noget, som det er at sidde udenfor og tænke sig ind i det. Exempel: Tandlægen. For øvrigt er Menneskenaturen indrettet af den gode Gud til kun at kunne tage et visst Kvantum Lidelse, lige som Vand i en Kedel kun kan opvarmes til 100 — der er noget, der hedder Vanens Spildedamp. — Men naturligvis, forfærdeligt var det.
- (59) MARCHANEL: Derfor maa vi ogsaa nu orrch sikre os over for den næste Krig.

⁹Kaplan: Sandsynligvis inspireret af den britiske instruktør og skuespiller Charlie Chaplin (1889-1977), der i 1910 kom til USA. I perioden under 1. Verdenskrig 1914-18 lavede han ca. 60 korte farcer med sin vagabondfigur, som derved blev verdenskendt. [DSD & BOE]

- (60) ALLAN: Ja, ja, Hr. Marchanel, af hele mit Hjerte ja, den evige Fred over Jorden er det, vi søger og vil. Jeg har tumlet om mellem Haab og Frygt de to Maaneder, Vaabenstilstanden har varet. Krigen havde vi vundet; forstod vi nu ogsaa at vinde Freden? Da var det, jeg udgav de 8 Principper¹⁰ ...
- (61) SPERAZIO: Ja, de Grundtanker, De der udkastede, kan jeg følge i et og alt uden andre Fravigelser end saadanne, som praktiske Hensyn kræver.
- (62) MARCHANEL: Netop.
- (63) ALLAN: Den Tilslutning, jeg kan godt sige: den Jubel, hvormed disse 8 Principper er blevet modtaget over hele Verden, først fra Søjterig og fra mit eget Folk, saa fra hele den neutrale Presse, og saa fra Dem, Hr. Sperazio, og ogsaa fra Dem, Hr. Marchanel, har forvissat mig om, at jeg havde truffet det — at *Ideen* fandt mig værdig til at være dens Fødselshjælper.
- (64) MARCHANEL: Maa det være orrrch mig som den ældste af os hro tilladt at aabne Forhandlingerne. Paa 2-Maaneders-Dagen for Vaabenstilstandsindgaaelsen er da vi Befuldmægtigede fra de 3 allierede Stater forsamlede i Rubesiens Hovedstad Craybor for at fastsætte Fredsbetingelserne til Kejserdømmet Søjterig, der har anmodet om Freden. Jeg som Aldersformand erklærer herved i Raadets Navn Konferencen aabnet. Det er sket. Jeg foreslaar, hvad Forretningsgangen angaar, at vi er ene under Forhandlingerne. Kun hvergang vi har naaet et Resultat, tilkalder vi Stenograf.
- (65) SPERAZIO: Dejligt. Det letter En herligt Arbejdet med at skifte Standpunkt.
- (66) ALLAN: Jeg tiltræder gerne.
- (67) SPERAZIO: Maaske dog lige en af os kan notere ned, hvad der saadan hænder efterhaanden. Jeg skal gerne ofre mig.
- (68) ALLAN: Udmærket. Naar De vil have Ulejligheden, Kansler.
- (69) MARCHANEL: Ogsaa tiltraadt.
- (70) ALLAN: Maaske saa ogsaa jeg maa bringe et Forslag ind. Naar vi nu er os selv — jeg mener, det er jo forbi med de gamle Dages Konferencer, ikke mere Politik og Diplomati, Angst for at blotte sig og Luren paa andre for selv at hugge Fordele — for der er jo ingen Fordele at hugge, hvor Retfærdigheden fører Scepteret — kort sagt: lad os have fuld og frank¹¹ Aabenhed over for hverandre under hele Forhandlingen, saa sandt ogsaa det er et Ideal, der adskiller den nye Tid fra den faldne!

¹⁰*de 8 Principper*: Den 8. januar 1918 fremlagde den amerikanske præsident Woodrow Wilson (1856-1924, præsident 1913-21) et fredsprogram i 14 punkter for Kongressen. Punkterne 1-4 beskrev principperne for en ny verdensorden: åbent diplomati, havenes frihed, international frihandel og almen nedrustning. Punkt 5 foreslog en upartisk ordning af kolonikrav under hensyntagen til kolonifolkenes interesser. Punkterne 6-13, de 8 som der her i skuespillet sigtes til, behandlede territoriale spørgsmål: Bl.a. om rømning af de besatte områder i Belgien, Rusland, Rumænien, Serbien, Montenegro samt Alsace-Lorraine. Programmets punkt 14 drejede sig om oprettelsen af en international sammenslutning, Folkenes Forbund, der skulle garantere staternes politiske uafhængighed og territoriale integritet. Hovedprincipperne bag De Fjorten Punkter var folkenes ret til selvbestemmelse, hvilket dog kun i begrænset omfang blev efterlevet, da fredstraktaterne efter 1. Verdenskrig fastlagde Europas nye grænser. Wilson fik året efter Nobels Fredspris for sin 14-punkts plan. [DSD & BOE]

¹¹*frank*: Fransk ord for det at være ligefrem af væsen, frejdig, frimodig, kæk. [ODS]

- (71) SPERAZIO: Dette Forslag gør Dem Ære, Præsident Allan, det maa jeg sige.
- (72) MARCHANEL: Ogsaa tiltraadt.
- (73) ALLAN: Se nu, allerede Spottere og Tvivlere gjort til Skamme: denne Samdrægtighedens Aand, der straks fra første Færd har sat sit Præg paa vort Møde, denne Vilje til Retfærdighed og Medmenneskelighed ...
- (74) MARCHANEL: Bruger De Herrer Fyldepen?
- (75) ALLAN: Hvadbehager?
- (76) SPERAZIO: Ja, Premierminister, jeg har en Fyldepen.
- (77) MARCHANEL: Pennene her er for bløde. Tak. Nej, her har jeg min egen. Det er dog den eneste rigtige.
- (78) SPERAZIO: Har De, Præsident Allan, udarbejdet Planer i Enkeltheder for vort Arbejde her?
- (79) ALLAN: Nej, jeg har holdt mig til Principperne, til Aanden, der skal gaa igennem Paragrafferne, til den levende Strøm. Det er dog det vigtigste, ved jeg. Og da vi er enige herom ...
- (80) MARCHANEL: Orrch — for at komme til Sagen ...
- (81) SPERAZIO: Ja, det skal vi vel ogsaa tænke paa. Og skal vi saa ikke begynde med Pengene? Altsaa, det er Krigsgælden, det gælder. Den har jo efterhaanden udviklet sig til at blive saa indviklet, at den aldrig bliver afviklet — hva?
- (82) ALLAN: Det kunde se saadan ud. Men jeg laa den sidste Nat i min Damper og tænkte paa: om Novalien indledede Konferencen med et Tilbud, der med det samme fastslog, at det, vi vil, er Forstaaelse og ikke Profit. Se, ved at faa tilført Ammunition og Levnedsmidler fra os, er den gamle Verden kommen i en Gæld, der, ja, der simpelthen er haabløs. Nuvel, vort Tilbud er da dette: den novaliske Stat overtager alle Krigskrav, private Novalere har paa den gamle Verden, og Rubesiens og Donlands Gæld til Novalien stryges paa Betingelse af, at Donland deler ligeligt med Rubesien dettes Udgifter ved Genrejsningen af afbrændte Byer og Genopdyrkningen af hærgede Jorder.
- (83) SPERAZIO: Det faar De min Salighed aldrig Deres Landsmænd til at gaa med til, bedste Præsident.
- (84) ALLAN: Jeg erindrer Dem om, Hr. Kansler, at jeg er valgt til mit Lands Præsident med over to Trediedele af Stemmerne.
- (85) SPERAZIO: Marchanel, hvad siger De?
- (86) MARCHANEL: At orrch det synes et for os nærmest fordelagtigt Tilbud. Men foreløbig savner jeg i Hr. Præsidentens — Udkast en Angivelse af, hvor Krigsskadeerstatningen fra Søjterig gaar hen.
- (87) ALLAN: Krigsskadeerstatningen! jeg havde frygtet dette Spørgsmaal, men helt ærligt talt, Premierminister: jeg havde ikke ventet det. De vil erindre, at Princip Nr.

2 i mine De 8 Principper lyder saadan: Ingen Bestemmelse, der ses at ville kunne medføre Fare for Verdensfreden i Fremtiden, bør indføres i Fredspagten. Jeg har forstaaet dette Princip derhen, at Skyldspørgsmaalet om denne Krigs Opstaaen faar vi lade ligge. Men naar Skylden ikke kan lægges paa nogen enkelt Stat, kan heller ingen enkelt Stat drages til Ansvar under Erstatningskrav.

(88) SPERAZIO: Jeg maa sige, at en saa haandfast Udtydning af Princip Nr. 2 næppe har staaet for min Tanke. Hvad siger De, Marchanel?

(89) ALLAN: Mine Herrer, jeg beder Dem: hvis det er Dem muligt for Deres Samvittigheds Skyld: af Hensyn til den nye Verden, vi vil bygge op, lad Spørgsmaalet om Krigsskylden fare!

(90) SPERAZIO: Kære Marchanel, vi indser Vanskelighederne, De saa klart som jeg, men kunde vi alligevel ikke ...

(91) MARCHANEL: Orrch hro — kan tiltrædes.

(92) SPERAZIO: Da tiltræder ogsaa jeg gerne.

(93) ALLAN: Det takker jeg Dem for. Jeg kalder det for en meget stor Sejr, vi har vundet over os selv. Se, den første Sky er drevet over. Solen straalere igen.

(94) SPERAZIO: Lad mig lige notere.

(95) MARCHANEL: Idet vi saa senere vil vende tilbage til Erstatningsspørgsmaalet, vil jeg foreslaa at ...

(96) ALLAN: Hvordan? Er da Erstatningsspørgsmaalet ikke afgjort med Skyldspørgsmaalet?

(97) MARCHANEL: Denne Opfattelse har jeg ikke tiltraadt.

(98) SPERAZIO: Og jeg forbeholder mig mit Standpunkt.

(99) MARCHANEL: — vil jeg foreslaa, at vi straks begynder Debatten om, hvordan Costadalen skal gives Rubesien tilbage.

(100) ALLAN: Her maa jeg jo erindre om, at Princip 5 lyder: Udskillelse af Landsdel bør finde Sted, naar et Flertal af dennes Befolkning erklærer sig herfor, og kun da.

(101) MARCHANEL: Jeg ved det.

(102) ALLAN: Paa den anden Side — i dette særlige Tilfælde forstaar jeg nok, at de mere end 60 Aar, Costadalen¹² har været under Fremmedregimente, maa have givet Søjterig et Overtal, som vil gøre en Afstemning i Øjeblikket lidet rimelig. Maaske om en 20 eller 30 Aar ...

(103) MARCHANEL: Costadalen er gammel rubesisk Jord; dens Befolkning var for 60 Aar siden ren rubesisk. Uden Forbehold og orrch ubetinget skal denne Dal vende tilbage til Moderlandet nu.

¹²*Costadalen*: Den realhistoriske Costadal var Alsace-Lorraine (på tysk: Elsaß-Lothringen), som var blevet afstået til Tyskland efter Den Fransk-tyske Krig 1870-1871. Frankrig fik med Versaillesstraktaten området tilbage igen. Siden har området skiftet frem og tilbage endnu en gang i forbindelse med 2. Verdenskrig, tilhører nu Frankrig. [DSD & BOE]

- (104) SPERAZIO: Lidt Grænseudjævning vil vel nok være paakrævet; donske Tropper og donske Diplomater staar rede til at hjælpe med Daad og Raad.
- (105) ALLAN: Nuvel, Hr. Marchanel, Deres Forlangende er ikke ubilligt. Jeg kunde da ogsaa tænke mig — og fortrøster mig til at kunne forsvare det over for den evige Retfærdighed — at gaa med til, at Costafloeden atter bliver Rigernes Grænseflod, paa *den* ene ufravigelige Betingelse, at Søjterig beholder en Havn ved Costabugten, saa dette Kæmperige ikke helt spærres inde fra Havet mod Øst.
- (106) MARCHANEL: Ingen Fodsbred rubesisk Jord kan afstaas eller forblive i søjtisk Vold.
- (107) ALLAN: De maa dog paa den anden Side betænke ...
- (108) MARCHANEL: Ingen Fodsbred af Rubesiens Jord kan afstaas til søjtisk Vold.
- (109) SPERAZIO: Lod det sig gøre at oprette en Frihavn, stillet under fremmed Protektorat, uvildigt, f. Eks. dansk Protektorat? Blev den lille Klippeø¹³ i Costabugten overladt Donland, kunde Donland derfra udmærket beskytte en Fristad paa Kysten.
- (110) ALLAN: Udvej maa vi finde. Det vil forsinke Søjterigs Kommen til Kræfter i Aarter, om det spærres ude fra Havet i Øst. Alle Rigdommene i Costabjergene, Kullene, Metallerne — uden Havet vil hele Minedriften give Underskud.
- (111) MARCHANEL: Orrch hro — det Spørgsmaal lod sig vel løse paa anden Vis.
- (112) ALLAN: Hvordan da? jeg ser virkelig ikke, hvor De vil hen.
- (113) MARCHANEL: Hvis Søjterne faar saa meget Besvær af de Miner i Bjergene, saa lad os hjælpe dem.
- (114) ALLAN: Hjælpe dem?
- (115) MARCHANEL: Tage Bjergene fra dem.
- (116) ALLAN: Tage — tage Bjergene?
- (117) SPERAZIO: Marchanel mener sagtens ...
- (118) MARCHANEL: I over 60 Aar har Costadalen med al sin Afgrøde af Korn og Vin tilhørt Søjternes Land. De skylder altsaa Leje af dette Jordstykke. Vel. Costabjergene for Costadalen. Vi annekterer disse Miner, vi har ingen Besvær med Udførselen, vi har Havne nok.
- (119) ALLAN: Hr. — Hr. Marchanel, er dette Deres Alvor? Erobringskrig altsaa! Erobringskrig!
- (120) SPERAZIO: Dette Forslag kan jeg ikke støtte. Jeg kan højest gaa med til, at Minerne en Aarrække stilles under Bestyrelse af en international Kommission.
- (121) ALLAN: Og, Hr. Premierminister, Minearbejderne, Bjergboerne, Fabriksherrerne, alle disse Folk, der udelukkende er af søjtisk Nationalitet, naar de raaber til dem: med

¹³*lille Klippeø*: Kan være inspireret af øen Helgoland beliggende ud for Elbens udmunding i Nordsøen. Helgoland var i perioden fra 1807 (under Napoleonskrigene) til 1890 på engelske hænder. Elben er Tysklands næstmest trafikerede flod efter Rhinen og forbinder den store havneby Hamburg med havet. [DSD]

hvad Ret saver De os ud af vort Fædrelands Lænd og lemmer os ind i et fremmed og fjendtligt Land, hvorfor skal vi taale det? — hvad vil De saa svare?

(122) MARCHANEL: Fordi I tabte Krigen.

(123) SPERAZIO: Paa den anden Side kan man jo ... (*Men han standser, forskrækket ved pludselig at høre Pausen.*)

(124) ALLAN: Hr. Marchanel, jeg har taget — vi har taget fejl af hinanden. Det forstaar jeg i dette Øjeblik. Forskellen mellem os to er stor, er større, end jeg vidste, den kunde være mellem Mennesker. De sagde i Aftes ved Festen, da De bød mig velkommen, at det var den gamle og den nye Verden, der mødtes. Først nu forstaar jeg, hvor sandt det var.

Men tro nu ikke, at dette gør mig bitter eller angst. Jeg indser blot, at jeg er gaaet til et større Arbejde, end jeg vidste af. Netop et større. Det kan ske, det ikke endes paa 14 Dage. Men det kan ogsaa ske, at jeg er stoltere af det, naar det færdigt, end jeg ellers vilde have været.

Ja, Hr. Marchanel, De er den gamle Verden: Øje for Øje og Tand for Tand¹⁴. De kæmper for Bytte og Magt og Ry. De saar Had og høster Had og saar Had igen. De er, eller De gør Dem til, den øjeblikkelige Tilfredsstillelse, Kortsynets og Lidenskabens Træl. Jeg hylder det nye Princip, Tilgivelsens¹⁵; Millionernes varende Lykke er mit Maal.

(125) SPERAZIO: Maaske jeg lige maatte gøre opmærksom paa ...

(126) ALLAN: Pardon, Hr. Kansler, jeg har endnu et Par Ting at sige Hr. Marchanel. Aartusinder igennem er Solen gaaet blodrød ned i et Hav af Graad. Nu er Tiden kommen, da Solfaldet ikke længer skal være vort Sindbillede, da vanvittigt Had og Begær ikke længere skal glamme i Menneskehedens Nat. Nej, nu stiger Solen varm og gylden over Jordens arbejdsglade Folk. Dette Maal er for Dem intet Maal. De kender kun Natten og tror kun paa den. Saa dø da derinde. Det er ørkesløst for en Olding at drage i Leding¹⁶ mod Fremtiden.

(127) SPERAZIO: De tænker da ikke paa at afbryde?

(128) ALLAN: Jeg bliver her og kæmper aabent imod Dem, Hr. Marchanel, i Sag for Sag, Spørgsmaal for Spørgsmaal, Paragraf for Paragraf. Og min Viden om, at jeg er en størres Tjener, at det er Ideens, Fremtidens, Menneskelykkens, den opadstigende Verdenshistories, at Storts Ærinde, jeg gaar, denne min lykkelige Viden vil give mig Styrke til at vinde over Dem i Sag for Sag, Spørgsmaal for Spørgsmaal, Paragraf for Paragraf.

(129) MARCHANEL: Orrchro.

(130) ALLAN: Hr. Marchanel, jeg troede, jeg kom herover for at slutte Krigen, jeg ser, at jeg i Stedet maa begynde den, den største Krig af alle, Aandens Krig imod Uaand.

¹⁴*Øje for Øje og Tand for Tand*: Reference til Bibelens retsregler for samfundslivet (GT: 2. Mos. 21,24).

¹⁵*Jeg hylder det nye Princip, Tilgivelsens*: Munk kan her siges at opstille Det nye Testaments Jesus over for Det gamle Testaments Gud. Overfor "Øje for øje" står altså fx "vend den anden kind til" jf. bl.a. NT: Matt. 5,39 og Luk. 6,29.

¹⁶*Leding*: Betegner deltagelse i krigs(led)tog eller krigsfærd uden for landets grænser, især til søs. [ODS]

Nu, jeg er rede. Bitre Følelser mod Dem personlig har jeg selvfølgelig ikke, jeg respekterer Dem som en Modstander, der ikke forstaar og ikke tror paa mine Anskuelser, i samme Forhold som jeg forstaar og ikke tror paa Deres. Jeg vil aldrig smile ad Dem, aldrig hovere over Dem; men sejre over Dem det vil jeg saa sikkert, som Mørket maa vige, naar en bærer Lyset ind.

2. Akt: II.

- (131) ALLAN: Jeg afviser det pure. Er da hele det gamle Atlantis kommen i Ulave? Berberland og Tolस्क! to Lande, der ikke har været med i Krigen, nej, som ydermere har tjent deres blodige Procenter paa Korn og Heste og Fisk, kommer de ogsaa her og vil kaste sig som Gribbe over et Aadsel!
- (132) SPERAZIO: Jo, jo, jo, men —
- (133) ALLAN: Jeg afviser det pure. Og jeg forstaar ikke, at De, mine Herrer, har villet føre disse ublu Krav frem. Her sidder jeg Dag ud og Dag ind og tvinges til Indrømmelse efter Indrømmelse, kæmper, som om det var mig, der havde tabt Krigen. Er jeg da det eneste Menneske i Verden, der ser paa Verdens Vel? Og hvorfor er der ingen Stater, der dukker op med Krav om Grænsereguleringer over for Donland eller Rubesien?
- (134) MARCHANEL: Søjterig har tabt Verdenskrigen. Vi orrch har vundet den.
- (135) ALLAN: Hvad kommer det Retfærdigheden ved, hvem der staar sig i et Slagsmaal? Det er et Spørgsmaal om Fysik og Raahed og ikke mere.
- (136) SPERAZIO: Er det nu sjofelt at vinde en Krig? Jasaa! ”Her gælder det altsaa om at tabe,” som han sagde, Generalen, han kom paa Afmagringskur.
- (137) ALLAN: Jeg vil ikke finde mig i Deres dumme Vittigheder.
- (138) SPERAZIO: Den var slet ikke af de værste. Og vil De have mine kloge Vittigheder, maa De ogsaa tage mine dumme. Man kan ikke malke Fløden ud af Koen, uden at man maa have Mælken med. — Saa, nu slaar Klokken 10.
- (139) MARCHANEL: Det er 12.
- (140) SPERAZIO: Allerede en ny Dag. Saa er det 2 Maaneders Dagen for vort første Møde.
- (141) ALLAN: Og vi har nyttet Tiden godt, dynget Uretfærdighed paa Uretfærdighed.
- (142) SPERAZIO: Gode Præsident, De er træt i Aften og en Del nervøs. Nu har vi ogsaa siddet her henved 14 Timer. Maa vi ikke hellere slutte for i Dag?
- (143) MARCHANEL: Ikke for min Skyld.
- (144) ALLAN: Heller ikke for min.
- (145) SPERAZIO: Vel! saa gaar vi gladelig videre.
- (146) ALLAN: Men Berberland-Tolस्क-Affæren er slut. Der kan ikke nævnes een Grund, til at vi skulde laane Øre til dette uforskammede Krav.

- (147) MARCHANEL: Søjterig har tabt Verdenskrigen.
- (148) ALLAN: Det ved jeg efterhaanden. Og skulde jeg glemme det, tør jeg maaske gaa ud fra, at De vil huske mig paa det.
- (149) SPERAZIO: Mener De maaske, kære Præsident Allan ...?
- (150) ALLAN: Ja, hvad mener De egentlig, kære Kansler Sperazio? De kalder Dem jo en Troens Mand. Har De aldrig i Deres Ny Testamente stødt paa Ord som Retfærdighed, Tilgivelse, Kærlighed, endog Kærlighed til Fjender? Eller har De en Særudgave af Bibelen, hvor disse Ord er rettet til Vindskibelighed¹⁷, Emsighed, Kamæleoneri?
- (151) SPERAZIO: Nej, nu kan jeg ikke følge Dem længer, bedste Præsident Allan. Skulde Guds frygt virkelig hindre En i at gøre sit Bedste for Konge og Fædreland? Mon ikke et saadant Fejlsyn bunder i, at det er saa længe siden, De har kendt til Guds frygt, at De har glemt, hvad Guds frygt egentlig er.
- (152) ALLAN: Jeg husker udmærket den stilfærdige Sekt, hvori jeg voksede op, og har endnu den Dag i Dag den dybeste Respekt for dens enfoldige Overbevisning, selv om jeg ikke længer kan dele den. Men for en Tro som den af Deres Guds frygts Skabelon ...
- (153) SPERAZIO: Tak, jeg ved nok, det er et yndet Digterdogme, at det skal være noget saa foragteligt at være en dygtig og praktisk Mand. Jo flere Procenter, Hr. Ætervaderen¹⁸ har faaet sikret sig for sine Produkter, des voldsommere har han Raad til at hudflette den, der vinder sig Fordele i denne Verden.
- (154) ALLAN: Hver eneste Øre, jeg har faaet ind for mine Digte, mine Romaner og mine filosofiske Skrifter er gaaet til velgørende og ideelle Formaal.
- (155) SPERAZIO: Bevare's.
- (156) MARCHANEL: Hvorefter jeg foreslaar, at den søjtiske Halvø vender tilbage til sit Moderland Tolsk.
- (157) ALLAN: Hvad vover De? Moderland!! hahaha. Fordi Halvøen under en af Middelalderens utallige Fejder et Aars Tid eller to har været erobret af Tolsk, skal saa denne lille Sørøverstat nu udnævnes til Moderland! Og hvad saa Folket, der ikke lever i Middelalderen, men lever der nu, Folket, der tænker paa Søjtsk, taler Søjtsk, glædes med Søjterig og lider med Søjterig? for det er dog vel Folket, der afgør et Lands Nationalitet?
- (158) MARCHANEL: Folket — nej! Folket er det ustadige og omskiftende. Fædrelandet er Jordan, Jordan med dens Minder og dens Fremtid, den, der bliver, og den, der er.
- (159) ALLAN: Og saa skal Jordan, den, der bliver, og den, der er, flyttes fra et Land til et andet, mens Befolkningen kan ryge og rejse eller krumme sig under Aag eller dø.

¹⁷Vindskibelighed: Ældre nydansk ord, som betyder foretagsomhed, driftighed, flid, stræbsomhed. [ODS]

¹⁸Hr. Ætervaderen: Ordet "æterisk" kommer af det græske "aither" (der i klassisk filosofi og kosmologi betegner det klare, rene, tynde luftformige stof, som fylder rummet over jordens atmosfære). Ordet bruges ofte overført om noget af overjordisk oprindelse, om noget fint, let og rent, klart som æter, men i denne sammenhæng bruges ordet nedsættende om en person, der er tilbøjelig til at hengive sig til højtflyvende, sværmeriske, luftige ideer mv. uden at være i tilstrækkelig forbindelse med virkeligheden. [DSD]

Og denne Plan, som jeg saa udkastet i Perga Tidende i Forgaars, og som jeg lo af, skønt Gud skal vide, jeg ikke længer har nær til at le, den vover De, Hr. Marchanel, at nævne i dette Raad!

(160) MARCHANEL: Ja, Hr. Præsident, desfor-orrch-medelst¹⁹, at Perga Tidende har Planen fra mig.

(161) ALLAN: Menneske, hvorfor har De tiltraadt mine De 8 Principper?

(162) MARCHANEL: Fordi jeg syntes, de var gode.

(163) ALLAN: Gode?

(164) MARCHANEL: Ja, passende for den Ideens Verden, hvori De lever. Os her paa Jorden kan de jo aldrig komme ved.

(165) SPERAZIO: Kære Præsident Allan, saa meget maa vi vel indrømme Marchanel, at vi i nogen Maade maa indrette os efter Forholdene, vi kan ikke ene flyde hen i taaget Abstraktion.

(166) ALLAN: Er det Ideen, De kalder Abstraktion? at Mennesker ikke længere skal myrde og lemlæste hinanden, er det taaget Abstraktion? Menneskehedens Fred og Velfærd, er det det Maal, vi skal vogte os for at flyde hen imod?

(167) SPERAZIO: Vi Mennesker maa nu engang indrette os efter Verden.

(168) ALLAN: Vi Mennesker skal indrette Verden efter os, efter det bedste i os.

(169) SPERAZIO: Ogsaa rigtigt. Men vil man naa noget, maa man vel altid se at gøre, hvad der i ethvert givet Øjeblik er rigtigt.

(170) ALLAN: Man skal i ethvert givet Øjeblik gøre, hvad der altid er rigtigt.

(171) SPERAZIO: Som De vil! Som De vil!

(172) ALLAN: Nej, ikke som jeg vil, men som det er.

(173) MARCHANEL: Vi lod altsaa den søjtske Halvø gaa ind under Tolsk og lagde ...

(174) ALLAN: For tyvende Gang: jeg afviser det pure.

(175) MARCHANEL: De kommer i Strid med Deres egne Principper. Nr. 1: Fredspagtens Hovedformaal: Sikring af den evige Fred.

(176) ALLAN: Den vil De sikre! ha!

(177) MARCHANEL: Søjterig har været Verdensfredens Trusel²⁰. Nu tager vi dets Hær, dets Flaade, dets Havne, og Deres Ønske er opfyldt, Truslen forbi.

¹⁹desfororrchmedelst: Ordet "formedelst" (middelnedertysk "vormidde(l)s(t)") kommer af det tyske "mittels" (genitiv af middel), og "desformedelst" betyder i denne sammenhæng: "af den grund". Det underlige "orrrch" midt i ordet er en imitation af en spytlyd, hvorved Munk iscenesætter Marchanels mangel på opdragelse og uhøflige optræden. [ODS]

²⁰Søjterig har været Verdensfredens Trusel: At Tyskland havde udløst 1. Verdenskrig 1914-1918 kom til at ramme landet hårdt under fredsforhandlingerne i Versailles. Udover afgivelse af landområder og et decimeret militær pålagde Versailles-traktaten Tyskland store krigsskadeserstatninger - et beløb blev ikke fastsat, men til en begyndelse overtog sejrherrene den tyske handelsflåde, tyske aktiver i udlandet, kul, jernbanemateriel mv. I 1921 blev beløbet fastsat til 132 mia. guldmark. Som garanti for betalingeren skulle det vestlige Rhinland besættes i 5-15 år. Følgerne af sanktionerne blev, at Tyskland kom til at befinde sig i en håbløs økonomisk situation. [BOE & DSD]

- (178) SPERAZIO: Saa meget rigtigt er der i Hr. Marchannels Betragtning, at vil vi virkningsfuldt sikre os mod Krigsforberedelser i søjtske Havne, kan vi intet bedre gøre end beslaglægge disse Havne. Men, mine Herrer, dertil kan vi jo umuligt bruge saa svagt et Land som Tolस्क.
- (179) ALLAN: Saa skulde velsagtens Donland ...? Forræder!
- (180) SPERAZIO: Hør mig dog ud. Naturligvis kan det danske Folk ikke tænke sig Erobring. Men et Protektorat for en kortere eller maaske lidt længere Aarrække ...
- (181) ALLAN: Tak. Jeg kender nok de danske Aarrækker. Hvor Deres forbandede Land eengang har bidt sig fast²¹ ...
- (182) SPERAZIO: Min Herre, mit Land er min Ære.
- (183) ALLAN: Om Forladelse, Hr. Kansler, jeg forivrer mig, jeg beder undskyldte.
- (184) SPERAZIO: Jeg tager mod Deres Undskyldning. De er anstrengt og oprevet. Lad os hæve Mødet for i Aften. Saa kan vi altid tage Sagen op til fornyet Drøftelse.
- (185) ALLAN: Hr. Sperazio, den er afgjort. Tager vi den op igen i Morgen og i Overmorgen, begynder man at vænne sig til Tanken. Jeg tør ikke andet end lade den være afgjort nu.
- (186) SPERAZIO: En Beslutning, De fatter i Stædighed paa Grund af Overanstrengelse, vil De aldrig kunne forsvare, heller ikke over for Ideen.
- (187) ALLAN: Hvorfor er det Dem saa magtpaaliggende at faa gjort mig træt. Nu — jeg er træt. I Himlens Navn, lad os da hæve Mødet.
- (188) MARCHANEL: Hvad er det? Vi har ikke haft Bud efter Sekretær.
- (189) SPERAZIO: Hvad vil De?
- (190) EN MAND: (*har pludselig skubbet sig ind*) Barmhjertighed vil jeg — ene Barmhjertighed!
- (191) SPERAZIO: Gud i Himlen! Kejseren!
- (192) ALLAN: Hvem er det?
- (193) MARCHANEL: Humm.
- (194) ALLAN: Hvem er det?
- (195) SPERAZIO: Kejseren, Kejsers Maximil af Søjterig.
- (196) MAXIMIL: Barmhjertighed, mine Herrer Dommere, Barmhjertighed!
- (197) SPERAZIO: Deres Majestæt!
- (198) ALLAN: Sire!
- (199) MAXIMIL: Jeg gik derhjemme paa Kejserslottet i Søjton, slagen og ene. Da kom der til mig et Rygte, at I vilde tage Havet. Og da vidste jeg, at skønt jeg var død, fik jeg friste Livet endnu engang. Ved Forklædninger, Trusler, Bestikkelser har jeg

²¹Hvor Deres forbandede Land eengang har bidt sig fast: Sandsynligvis reference til de mange britiske kolonier verden over.

gjort det umulige muligt, er jeg naaet hertil. Herre og Kejser i Himlen, lad nu ogsaa mit Ærinde lykkes.

(200) SPERAZIO: Sire, hvordan kommer De her? hvad vil De?

(201) MAXIMIL: Forstaar I da ikke, hvad vi lider? Vore unge Mænd raadner i fremmede Lande, vore unge Kvinder sælger sig til fremmede paa Gaden, vore gamle har grædt sig blinde, vore Børn er graablege af Sult. Og Sejren, der skulde give os Oprejsning for alt dette, hvor er den? hvem sejrer i sligt? Dog — endnu lever mit Folk. Rejse sig igen formaar det vel aldrig, men leve kan det, blot det faar Lov at beholde Havet.

(202) SPERAZIO: Deres Majestæt, kan vi ikke henlægge denne — Drøftelse ...

(203) MAXIMIL: Jeg beder ikke om Retfærdighed. Thi hvem kender den? Men hvad Barmhjertighed er, ved selv den mindste Skoledreng paa Jorden. Og har I ikke Hjerte i Brystet, saa hør mig for Klogskabens Skyld. Thi ve det ganske Atlantis, om I lader 90 Millioner dø! Hvem skal begrave os? vi ligger og raadner ujordet, og Ligpesten gaar over Bjergene, gaar over Havet, ve dig, Donland, ve dig, Rubesien!

(204) SPERAZIO: Sire, vi vil tage det videst mulige Hensyn ...

(205) MAXIMIL: Ikke Udenomssnak! Jert Løfte, bare jert Løfte. Ja, se kun paa mig, haan mig kun: dette kan ingen Kejser gøre. Men det er mit Folk; jeg maa vove alt. Ogsaa det, der ikke er muligt. Forbarm jer da! husk, jeg er Kejser, og mit Følge er med mig, alle de faldne i Krigen, ikke blot vore, men ogsaa jere, tavse og dødblege staar de bag mig, og se, nu bøjer vi os for jer, vore Dommere: lad ikke vort Offer have været forgæves, lad ikke dem, vi elsker, dø, som vi døde! Aah, nik til os, at I hører vor Bøn, bare et Nik, da smiler vi døde, og vi gaar med vor Glæde til Herrens Trone, og den skal frelse jere Sjæle paa den yderste Dag²². Barmhjertighed! Livet! Havet!

(206) ALLAN: Deres Majestæt! her staar jeg som Novaliens Præsident, Regent over Verdens nu mægtigste Stat. Og jeg giver Dem mit Ord paa, at denne Deres Ydmygelse ikke har været forgæves. Søjterig skal ikke miste Havet, det sværger jeg Dem til ved alle høje Idealer, ved alt, hvad ...

(207) MARCHANEL: Stille!

Deres Majestæt!

Orrchhrohro. Orrchro.

Da jeg var 17 Aar gammel, boede jeg hos min Far i Costadalen. Jeg var dengang Kærest med en 16-Aars Pige, der tjente i vort Hus. En Nat brød Soldater ind over Landsbyen. Min Far var gammel og krum og ræd. Han gav dem Vin at drikke, og de drak. En af dem fandt vort Flag i en Dragkiste og lod sit Vand paa det. Jeg drev ham min Næve i Kinden. De andre skreg op og blev vrede, og de bandt min Far og mig, og en tog min Kæreste og skændede hende, mens jeg laa bagbunden og saa til. Saa stak de Ild paa Huset, min Far indebrændte, jeg slap derfra ligemeget hvordan. Brandsaarsarret her paa min Kind er et Minde, der har fulgt mig gennem Livet. Et andet er Savnet af den Kæreste, jeg ikke mere saa.

²²den yderste Dag: Udtryk for Dommedag fra Johannesevangeliet i Det nye Testamente (fx NT: Joh. 6,39-40).

Den Mand, der skændede hende, var kun menig Mand, det er sandt; han var dertil fuld, det er ogsaa sandt; men han var tillige en Søjter, ogsaa det er sandt; der er ingen Grænser for, hvor sandt det er.

At det tilfældigvis var mig, dette overgik, interesserer jo i og for sig ikke. Jeg nævner det da ogsaa blot som et Eksempel paa, hvordan det gik til i Rubesien i de Dage. I henved to Aar gik det saadan til. Jeg saa jer Søjtere vrimle frem i Landsbyerne, i Skovene, i Stæderne. Jeg saa jer lægge vor Hovedstad i Aske, dens historiske Minder, dens Kunstskatte, dens offentlige Bygninger, dens Hjem. Jeg passede mit Snit, stak Bajonetten gennem jer, hvor jeg traf jer, stak, hellere end jeg skød; men jeg blev ikke færdig; da Freden blev sluttet, manglede jeg endnu over 40 Millioner. Da I trak jer ud af Rubesien, tog I Costadalen med jer, min Barndomsdal, den Dal, der forsynede vort hele Rige med Brødkorn.

Sire, i 63 Aar har jeg dræbt Søjtere. Om Dagen har jeg luret paa mine Landsmænd²³, hvem der gik og glemte det Had, vor Ære forpligtede os til; dem pillede jeg saa ned fra Ministertaburetter og Direktørpladser og hvor de ellers sad og bredte sig, og fik Folk med god Hukommelse og frisk Had ind paa deres Pladser og lod dem sidde, til ogsaa de blev lade. Men om Natten kvægede jeg mig med Planer og Syner: i Søjterig var Søens Bølger røde og Vandet i Floderne salt.

Deres Majestæt! i mit 81de Aar ser jeg Syner ved højlys Dag. Alle mine Drømme faar Liv, hele min Livskamp fanger Sejr. Som Budbringer for min Glæde ligger Søjterigs Kejser paa Knæ for min Fod! Han refererer, og jeg nikker. Søjterigs Ungdom raadner i fremmed Land. Vel. Vel. Dets Møer sælger sig som Skøger paa Torvene. Det er godt. Dets Gamle har grædt sig blinde. Rigtigt. Videre. Børnene graaner af Sult. Saadan. Jeg følger med med Fingeren i min Livsplan og ser, hvor det passer Linie for Linie.

(208) ALLAN: Hr. Marchanel, jeg forbyder Dem ...

(209) MARCHANEL: Stille!

To Ting endnu:

Deres Majestæt! jeg har grædt een Gang i mit Liv, da var jeg 9 Aar gammel, jeg havde en Gedebuk, der døde af Sygdom. Og jeg vil græde een Gang til i mit Liv: den Dag, da jeg paa Rubesiens Vegne byder Costadalen velkommen hjem.

Det andet er dette:

Historiens Gang og et langt Livs Erfaring har lært mig, at Søjterig og Rubesien ikke kan sammen bestaa. Det rubesiske Folk er raaddent. Det har for lidt Rygrad og for megen Kultur til at kunne hævde sig gennem nye Aarhundreders Krige mod saa glubsk og bryndsk²⁴ en Fjende som Barbaren mod Syd. Jeg foragter mit Folk, som jeg foragter alle Folk. Men — jeg elsker mit Land. Det skal ikke forgaa. Før: Død over dets Dødsfjende. Derfor tager jeg nu Havet ...

²³*mine Landsmænd*: Den franske politiker Georges Clemenceau havde under 1. Verdenskrig diktatorlignende beføjelser og styrede med hård hånd; ogsaa i egne rækker, fx anklagede han de to tidligere ministre, Malvy og Caillaux, der i 1917 havde agiteret for fred, og fik dem dømt for højforræderi. [DSD]

²⁴*bryndsk*: Ordet kommer af substantivet "brynde" (af det oldnordiske "bruni" - brænden), men har flere betydningsnuancer i overført forstand. I denne sammenhæng bruges ordet i betydningen grådig, begærlig. [ODS]

- (210) MAXIMIL: Naade! Hjælp! I er ikke alle Rovdyr. Hr. Kansler! Hr. Præsident!
- (211) ALLAN: Jeg forbyder — jeg besværges — Hr. Marchanel! ved alle evige Idealer ...
- (212) MARCHANEL: De angaar ikke mig. Jeg lever hverken i Ideen eller i Evigheden, jeg lever her og nu.
- (213) SPERAZIO: Marchanel, De gaar for vidt.
- (214) ALLAN: I Retfærdighedens Navn ...
- (215) MARCHANEL: Ingen Retfærdighed byder, at den, der har tabt en Krig, profiterer. Havde jeg tabt den — jeg havde bedt om Dødsstødet og aldrig nedværdiget mig til at rulle mig i Støvet som en Køter for en Pisk.
- (216) MAXIMIL: Barmhjertighed!
- (217) MARCHANEL: Ingen Barmhjertighed kræver, at man slipper et fanget Rovdyr løs paa aaben Gade mellem Kvinder og Børn. Næ, der er skændet Jomfruer nok i Rubesien og brændt Oldinge nok. Nu er du faldet i mine Hænder, Søjterig, og jeg griber om Halsen og klemmer til. Du sparker og hiver, jeg kværker, du raller, dit Ansigt bliver blaasort, en Trækning gaar gennem dig, dine Øjne er ved at sprænges, en Trækning til og et Suk, og jeg smider det døde Legeme fra mig og hilser mit Land. Kast saa min Grav. Nu vil jeg raadne med Glæde.
- (218) MAXIMIL: For sidste Gang, Marchanel ...
- (219) MARCHANEL: Kejser Maximil af Søjterig, hvad tøver De efter? De har røgtet Deres Ærind og faaet vort Svar. Audiensen er forbi. De kan gaa.
- (220) MAXIMIL: Verdensmorder! Din Løn som forskyldt. (*Skyder.*)
- (221) ALLAN: (*holder sig for Øjnene; skriger*) Nej ikke saadan!
- (222) SPERAZIO: (*vrister Revolveren fra ham*) Næ, stop nu lidt!
- (223) MAXIMIL: Der er Dødsstraf for Mordere. Han undgaar den ikke. (*Kaster sig med en Dolk mod Marchanel, der sidder ubevægelig; rammer ham i Armen.*)
- (224) ALLAN: Nej, nej, dette er ikke Vejen. (*Kaster sig imellem.*)
- (225) SPERAZIO: (*griber fat i Kejseren bagfra*) Besind Dem! kom til Dem selv!
- (226) MAXIMIL: Alt mistet, endogsaa Æren. (*Jager Dolken i sig, styrter.*)
- (227) ALLAN: (*rusker i ham*) Menneske! Menneske!
- (228) SPERAZIO: (*ringer*) Lægen! Lægen!
- (229) ALLAN: Han dør! hjælp! han dør!
- (230) SPERAZIO: Marchanel, er De saaret?
- (231) MARCHANEL: Kuglen fløj forbi. Men Kniven har sgu været der — orrch. Saadan. Stramt! Strammere!
- (232) LÆGEN: (*ind*) Hr. Premierminister, er De saaret?
- (233) MARCHANEL: Se først til ham der!

- (234) LÆGEN: Det drypper jo fra Dem, Hr. Pre ...
- (235) MARCHANEL: Gæsterne først, Ikke sandt. Vend Dem saa, Mand, og det rask!
- (236) ALLAN: Se, Doktor, Blodet!
- (237) LÆGEN: Ved Halsen — ja, men ikke saa dybt. Er Ambulancen —? godt. Men — men du forbarmende! er det ikke ...
- (238) MARCHANEL: Det er ingensomhelst. I hvert Fald er det orrch en Nevø af mig. Til Palæhospitalet med ham! Jeg kommer selv straks derhen. (*De ud.*)
- (239) ALLAN: Forfærdeligt! forfærdeligt!
- (240) SPERAZIO: Har De Smerter, Marchanel? hva?
- (241) MARCHANEL: Hvad Indtryk har saa Aftenen gjort paa Dem, Hr. Præsident? Sikke en Kejser! høhhø, kan ikke engang skyde Pletskud. Men stikke med Knive kan han da.
- (242) SPERAZIO: Ja, det kan man kalde et Kejsersnit.
- (243) ALLAN: Hvad Indtryk —? Jeg er lammet af Gru. De og jeg, Hr. Marchanel, vi er Fjender. Har jeg reddet Deres Liv i Aften — jeg beder undskylde, det var ikke med Vilje, for vi er Fjender paa Liv og Død. Respekterer De ikke min Vilje, sprænger jeg Konferencen, rejser Novalien imod Dem, sætter nyt Mod i Søjterig, fornyer Krigen og smudser Ideens Højhed ved at tvinge den ind med Magt. For Retfærdigheden skal sejre — for Menneskeslægtens Lykkes Skyld — skal sejre, sejre, sejre — (*Løber ud.*)
- (244) SPERAZIO: (*efter ham*) Men bedste Hr. Præsident dog, hov, hører De, Hr. Præsident!

3. Akt: III.

- (245) SPERAZIO: Og Livet selv staar over Teorierne, men rummer altsaa ogsaa Teorierne ... Ærlig talt, kan De begribe, hvor han bliver af? Sæt, han nu snyder os i Dag, den sidste Dag.
- (246) MARCHANEL: Saa faar vi ikke hans Underskrift.
- (247) SPERAZIO: Det vilde være en køn Skandale at slutte af med. Men—n, hvad vi slap fra: som jeg siger Dem, man kan ikke forholde sig til en Ide som til en Gud.
- (248) MARCHANEL: Naa.
- (249) SPERAZIO: Nej, for Ideerne er kun Guds Overfrakker. Hvor stor og skøn hans Ide end er, saa er den dog kun en Skabilken²⁵.
- (250) MARCHANEL: Naa.

²⁵Skabilken: Fra det nedertyske ord "schabülk", som i denne sammenhæng bruges overført i betydningen klædedragt eller gevandt.

- (251) SPERAZIO: Der mangler en Bærer af Ideen; det er det, der gør ham svag. — Det lod sig vel ogsaa sige, at Ideerne er Beviser for Gud.
- (252) MARCHANEL: Naa.
- (253) SPERAZIO: Ja, med Deres Tilladelse, Hr. Ærespræsident for den stereotypiske For-
ening i Atlantis. Dette, at Idealer har Myndighed over os, betyder dog, at Livet er
ikke udtømt med ...
- (254) MARCHANEL: Bah, Idealer! — Jeg husker en Festbanket for Mitto, min gamle
Modstander i Kamret. Han tog svært Kegler paa en Tale, der sluttede saadan: ”Hvor
tit jeg end kan have snublet, ved jeg dog, jeg altid har tjent paa Idealets Grund.”
Efter Bordet spurgte jeg ham afsides, hvor meget han saa mente, han havde tjent paa
Idealets Grund. Og han svarede mig, gamle Mitto, som den Hædersmand han altid
var paa Tomandshaand, svarede mig uden at blinke: ”Et Lystslot, to Millioner og
syv Elskerinder.” Høhhø.
- (255) SPERAZIO: Ja, ja, De kan nu sige, hvad De vil, Marchanel — — —
- (256) MARCHANEL: ”... Millioner og syv Elskerinder! Høhhø orrch hro hro ptøj.
- (257) SPERAZIO: Den Historie morer Dem saamænd ikke saa meget, som De tror. De er
jo selv Idealist om en Hals. Deres Liv har været ene Vilje, og denne Viljes Indhold
Kærlighed til Rubesien.
- (258) MARCHANEL: De er bleven fed i disse 3 Maaneder, Hr. Kansler.
- (259) SPERAZIO: Jeg beklager mig ikke heller. Det har været et overordentlig interessant
Stykke Arbejde at være med i, et helt Eventyr. Men snyder han os for Underskriften,
ender det hele jo i ... hvordan var det, der stod i Salmen:

Der gik en Ko paa Marken,
paa Marken gik en Ko,
den Ko, der gik paa Marken,
det var en Fiasko.

- (260) MARCHANEL: Prh.
- (261) SPERAZIO: Ss! der har vi ham. I Dag slæber han da ogsaa Fødderne ½ Mil efter
sig. Han skulde hellere tage dem op og gaa med dem i Hænderne. — Skrog! jeg har
ondt af ham.
- (262) MARCHANEL: Naa.
- (263) ALLAN: (*ind*) Goddag, mine Herrer — Mordere.
- (264) SPERAZIO: Hvad er der nu igen?
- (265) ALLAN: Ved De det ikke?
- (266) SPERAZIO: Hvilket?
- (267) ALLAN: Der.

- (268) SPERAZIO: En Løbeseddel! Men dog! ”I en Strimmel af et Lagen!” Hvorfor har Hospitalsvagten ikke passet bedre paa? Ja, saa være — Gud hans Sjæl naadig.
- (269) MARCHANEL: Hvad er det?
- (270) SPERAZIO: Se selv.
- (271) MARCHANEL: Humm!
- (272) SPERAZIO: Hvilken Død for en Kejser!
- (273) MARCHANEL: Ja, en uværdig Død.
- (274) ALLAN: En Uværdighed, vi, mine Herrer, bærer Ansvaret for.
- (275) SPERAZIO: Naa-e, vi har ikke sendt Bud efter ham.
- (276) MARCHANEL: *Jeg tager gerne Ansvaret.*
- (277) SPERAZIO: Naa, men vi skal vel til at skrive under.
- (278) MARCHANEL: Ja.
- (279) ALLAN: Gruberne i Costabjergene — hvorlænge er det, de er under Fremmedaag?
- (280) SPERAZIO: De bestyres af Donland og Rubesien i 40 Aar.
- (281) ALLAN: Jeg er aldrig gaaet med til mere end 37. Jeg gaar ikke med til mere. Hellere skriver jeg ikke under.
- (282) MARCHANEL: Herregud, Hr. Kansler, saa ret det til 37.
- (283) ALLAN: Og Handelsflaaden er — — Og Kolonierne er — — ja, det er rigtigt. D. v. s. rigtigt! aah Gud!
- (284) SPERAZIO: Kan vi saa ikke prente de Navne, kære Præsident Allan?
- (285) ALLAN: Jeg maa sikre mig. Jeg er bleven saa — saa mistroisk. Hvor er § 23, *min* Paragraf? Der, naa! læs den for mig.
- (286) SPERAZIO: Alle Stater i Atlantis forpligtes til med ethvert til Raadighed staaende Middel samlet at vende sig mod den Stat, der begynder Uroligheder af hvilken som helst Art.
- (287) ALLAN: Godt. Det er godt. Og maa jeg saa til Slutning endnu engang lade mit Hjerte gennembore af § 17.
- (288) SPERAZIO: Den søjtiske Halvø med tilhørende Kyststrækning bestyres af Donland foreløbig i et Tidsrum af 20 Aar.
- (289) ALLAN: Jeg har ikke sagt foreløbig. Jeg kræver det foreløbig strøget.
- (290) SPERAZIO: Det kan jeg ikke gaa med til.
- (291) ALLAN: Saa skriver jeg ikke under.
- (292) SPERAZIO: Naa, ja, saa bliver der intet af det hele.
- (293) ALLAN: Det gør heller ikke saa meget.
- (294) MARCHANEL: Stryg saa for Helvede det foreløbig. Klokken gaar. Det er Aften snart.

- (295) SPERAZIO: Vel. Saa stryger vi det — foreløbig.
- (296) ALLAN: Og jeg ønsker en Tilføjelse.
- (297) MARCHANEL: Hva?
- (298) ALLAN: ”Hvorefter den gives tilbage til Søjterig.”
- (299) MARCHANEL: Aldrig i Evighed faar De den Tilføjelse med.
- (300) SPERAZIO: Næ, ved De nu hvad.
- (301) ALLAN: Saa skriver jeg ikke under.
- (302) SPERAZIO: Hm. St! St! St!
- (303) MARCHANEL: Giv mig Pennen!
- (304) SPERAZIO: Bedste Præsident Allan, om 20 Aar er Søjterig jo netop kommen sig, er ved at samle Kræfter til Krig igen. Det er det mest skæbnesvangre Tidspunkt.
- (305) ALLAN: Saa skriver jeg ikke under.
- (306) MARCHANEL: Pennen, siger jeg. Tidsspilde.
- (307) SPERAZIO: *Kan* vi føje noget saadant til, Marchanel?
- (308) MARCHANEL: Nej.
- (309) SPERAZIO: Maa jeg spørge Dem: hvis vi nu giver efter for Dem i dette, er der saa mere? For paa den Maade kan De jo diktere os en splinterny Kontrakt.
- (310) ALLAN: Nej, dette er — det sidste.
- (311) SPERAZIO: I Himlens Navn, lad os saa tilføje det, hvad enten vi kan det eller ej.
- (312) MARCHANEL: Og saa skriver jeg mit Navn.
- (313) SPERAZIO: Vil De saa ikke, Præsident Allan? Saa vi faar Dyden i Midten.
- (314) ALLAN: Jeg skriver sidst. Jeg er yngst.
- (315) SPERAZIO: Som De vil. For ellers skriver De vel ikke under. Lad saa mig da. Det er snart bestilt. Værsgod.
- (316) ALLAN: Tak. Men inden jeg skriver, vil jeg gerne — vi har jo været uenige om meget og om alting — men De maa jo ud fra Deres Forudsætninger kunne have lige saa megen Ret, som jeg har ud fra mine. Og er jeg faldet Dem noget besværlig, beder jeg Dem tilgive mig.
- (317) SPERAZIO: Kære Præsident Allan, De er den, der voldsomst er gaaet op i Arbejdet. Nu skal De have en rigtig lang Ferie, og saa skal De se, det hele bliver godt igen.
- (318) ALLAN: Ikke ”igen”; for det har aldrig været det før; men hvor glæder det mig, at De ogsaa tror, alt bliver godt engang. For uden den Tro var det ikke til at være Menneske. Da maatte man, for at holde Livet ud, blive til et Dyr paa Marken. — Se, jeg ved jo godt, at mange vil sige, at jeg burde forlængst have vasket mine Hænder og være rejst. Men hvad saa? var det blevet bedre af det? Nej, det var rigtigt, jeg holdt ud paa min Post og dog fik sat lidt igennem, var det end aldrig saa lidt.

- (319) SPERAZIO: Naturligvis. Marchanel og jeg har jo ogsaa maattet gøre Indrømmelser. Det er jo det, der hedder at forhandle. Det andet vilde være Krakileri²⁶.
- (320) MARCHANEL: Nu synes jeg, De skulde skrive. 5 Bogstaver maa dog være overkommeligt.
- (321) ALLAN: Jeg ved ikke, om det er det. Men lad mig prøve da! Haanden ryster. Men noget kommer der vel til at staa. Det flimrer for Øjnene. Nu staar det der da,
- (322) MARCHANEL: Ah.
- (323) ALLAN: De kan læse det, Kansler. Staar der ikke Allan? For der staar da vel ikke — Judas²⁷?
- (324) SPERAZIO: Der staar godt nok Allan, Hr. Præsident.
- (325) ALLAN: Jo, men inden jeg rækker Dem Papiret — se, da jeg kom hertil, drømte jeg, dette Dokument skulde blive et Menneskeheds Frihedsbrev. Og nu er det jo bare en Røverktrakt som alle de andre, en Kilde til fortsat Brand og Blod gennem Tiderne.

Mine Herrer, De har sejret. Ja, men ikke over min Tanke. Kun over mig. For Ideen er fuldkommen. Det er dens Tjener, der har svigtet mig, der var for ringe, for svag og naiv.

Dette er min Sejr og min Glæde, at det var mig, der ikke duede. Ideen vil komme igen, i større og bedre Tjenere, vil atter blive slaaet og atter komme igen. Og efter hvert Nederlag vil den rejse sig rankere og mer og mere moden, til den omsider staar der, uimodstaaelig. Da vil den smile alle jere Protester til Jordan. Alle I, der fjæler²⁸ jer i ræd Konservatisme, syge Fordomme og giftig Overtro: Jordan er, som den er, der har altid været Krig, der vil altid blive Forskel paa Mennesker, alle I, der lider ilde af Selviskhed og Kortsyn og Mistro, I vil flokke jer i Mørket og skære Tænder mod Herskeren, og da vil I se en Taare i hans Blik, der er rettet paa jer, og I vil bøje jer og hulke og forvandles ... Se, da hersker Ideen over Folkeslagsfolket i Arbejdets Glæde, i Endrægtighedens²⁹ Styrke, i Aandens Skønhed ... Ære være Ideen i det højeste, Fred paa Jordan, i Menneskene Godvilje³⁰ ...

- (326) MARCHANEL: Det er langt over Tiden. Mine Herrer, vi maa gaa.
- (327) SPERAZIO: Ja. Ud paa Altanen. Gaar De først, Præsident Allan? Eller ...
- (328) MARCHANEL: *Jeg* gaar først.
- (329) SPERAZIO: Eller — Allan — Præsident Allan ...
- (330) MARCHANEL: Hvad er der? hvorfor skriger De?

²⁶*Krakileri*: Ordets oprindelse er uvis, men findes bl.a. på middelnedertysk (krakele) og hollandsk (krakeel), hvor betydningen er kiv, trætte, klammeri. "Krakileri" betyder således "skænderi". [ODS]

²⁷*Judas*: Ifølge Det nye Testamente er Judas, den apostel, der forrådte Jesus for 30 sølvmonter med et kys i Getsemane Have (NT: Matt. 26,14-16). [BOE & DSD]

²⁸*fjæler*: Poetisk eller ældre sprogbrug. Verbet "at fjæle". Betyder "at skjule" eller "at gemme væk".

²⁹*Endrægtighedens*: "Endrægtighed" betyder, at en gruppe mennesker handler eller taler i fuld enighed eller med enstemmighed. [ODS]

³⁰*Ære være...Godvilje*: Teksten minder meget om "Ære være Gud i det højeste og på jorden! Fred til mennesker med Guds velbehag!" fra NT: Luk. 2,14, som også kaldes "Gloria" efter dets latinske ordlyd: "gloria in excelsis Deo, et in terra pax, in hominibus beneplacitum". [DSD & BB]

- (331) SPERAZIO: Hans Hjerte, Marchanel! det er —
- (332) MARCHANEL: Hum! Ja. Præsidenten er død.
- (333) SPERAZIO: Død! Og i dette Øjeblik da — —
- (334) MARCHANEL: Ja, var det sket et Fjerdingaar³¹ før, kunde det have sparet os en Del Tid. Skønt — vi kunde jo nemt orrch have faaet den, der var værre — —
- (335) SPERAZIO: Hr. Premierminister, Respekt i hvert Fald for den Døde! Han var dog en Mand.
- (336) MARCHANEL: Nej, Hr. Kansler, han var ingen Mand. Han var et Luftvæsen, farlig i sin Feber for at hilde denne tunge Klodes Børn i Maanedrømme og Stjernefantasterier. Hans Slags burde uskadeliggøres, straks de dukker op.
- (337) SPERAZIO: Hvad er det?
- (338) MARCHANEL: Hoben bliver utaalmodig. Vi maa frem.
- (339) SPERAZIO: Gaa De alene. Jeg har ingen Lyst til at hyldes i dette Øjeblik.
- (340) MARCHANEL: De vil vente lidt. Vel. (*Gaar hen til Altandøren og siger med Haanden paa Haandtaget*) : Den evige Fred! Nej — evig Panik. Ser De Hoben dernede? Kan De pege paa 3, bare 3, i hvem det ikke vil gibbe ved et Tilbud paa Penge, Elskov, Ordener og Rang? Høhø orrch saalænge der er Lommer og Kvinder og Knaphuller til i Verden, vil der ogsaa —
- (341) SPERAZIO: Horror vacui³² — hva?
- (342) MARCHANEL: Rigtigt! — være Slagsmaal og Strid mellem Mænd.
- (343) SPERAZIO: Paa den ene Side: jeg tror, De har Ret. Men — paa den anden Side: glæde mig over det ...
- (344) MARCHANEL: (*har aabnet Døren, men trækker den til igen*) Og det er godt saaledes. For saalænge der er Kamp og Sejr og Død paa Jorden, er Jorden god og Livet Livet værd. (*Træder ud. Jublende Hyldest slaar imod ham. Sperazio tøver et Øjeblik, nærmer sig saa Altandøren.*)

³¹Fjerdingaar: "Fjerding" betyder en fjerdedel. "Fjerdingår" er således et kvart år. [ODS]

³²Horror vacui: Latin for "frygt for det tomme rum". [DSD]